

daugiausia rūpėjo aktualios mokslinės baltistikos problemos ir jų sprendimo būdai. Buvo iškelta daug svarbių dalykų: Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos fenomeno istorinis, kultūrinis bei lingvistinis tyrinėjimas; Prūsijos palikimo visapusiškas nagrinėjimas; arealiniai tyrinėjimai ir t. t. Daug buvo kalbėta apie istorinių paminklų leidimų stoka – gerai būtų išleisti iki galo Lietuvos metriką, pakartoti Ch. S. Stango darbą apie DLK kanceliarinę kalbą, perspausdinti K. Jablonskio lituanizmų žodyną, 17 amžiaus latvių kalbos gramatiką ir t. t. Suprasdami bendravimo ir bendradarbiavimo svarbą, susitikimo dalyviai išreiškė norą rinktis dažniau, padaryti šiuos susitikimus periodinius, rengti konferencijas, ieškoti kontaktų su kitų šalių baltistais. Ypač buvo pabrėžiama, kad šiame mokslo raidos etape labai svarbu ne tik atskirų mokslininkų bei įstaigų bendradarbiavimas, bet ir kelių mokslo krypčių bendri projektai, nes tik skirtingi požiūriai, skirtingas mąstymo būdas įgalina geriau suvokti kokią nors problemą. Toks „interdisciplininis“ dabartinio mokslo pobūdis atrodo labai aktualus ir nagrinėjant lingvistikos, kultūrologijos, istorijos klausimus visais aspektais. Kadangi mokslinės problemos neturi ribų – geografinės sienos joms nieko nereiškia, svarbu suvienyti įvairių krypčių ir įvairių šalių mokslininkų pastangas.

Apvaliojo stalo dalyviai, pareiškę tiek daug norų ir įdomių minčių, nusprendė „Baltrušaičio namuose“ įsteigti Baltistų bendriją, kuri imtųsi koordinuoti Rusijos baltistų veiklą. Visi susirinkusieji tapo Bendrijos steigėjais ir pasirašė rezoliuciją su numatoma Bendrijos veiklos programa. Tos rezoliucijos pagrindu vėliau susirinkęs aktyvas sudarė Bendrijos įstatų projektą. Jame parašyta, kad Bendrijos pagrindinis tikslas – baltistikos plėtra Rusijoje, baltų kalbų, istorijos, literatūros bei kultūros tyrinėjimų skatinimas.

Viena iš pagrindinių Bendrijos veiklos krypčių – platinti mokslinę informaciją, todėl ateityje numatyta leisti savo leidinius, galbūt spausdinti išverstus iš lietuvių kalbos mokslinius straipsnius ir knygas. Taip pat svarbu ruošti jaunus baltistus – deja, kol kas tai daryti sunku, nes vienintelėje vietoje Maskvoje, kur iki šiol lingvistams dėstoma lietuvių kalba, Universitete, norinčių ją studijuoti nėra daug, todėl planuojama įsteigti jauniems mokslininkams, besidomintiems baltistika, stipendijas ar premijas, kurios paskatintų tyrinėti baltų kalbas ir kultūras. Jaunų žmonių, norinčių rimtai atsidėti baltistikai, stoka galbūt paaiškinama tuo pačiu argumentu – ryšių ne tik tarp šalių, bet ir tarp įvairių Maskvos įstaigų

praradimu. Pavyzdžiui, menki Slavistikos instituto ir Universiteto ryšiai apsunkina bendravimą tarp ten esančių (ar potencialių) baltistų ir trukdo pilnaverčiam moksliniam gyvenimui. Norisi tikėti, kad viena iš įsteigtos Bendrijos pareigų bus vienyti įvairių įstaigų, įvairių šalių, įvairių mokslinių krypčių ir skirtingų kartų baltistus ir įkvėpti Maskvos baltistikai gyvybės.

Esant kelio pradžioje visada sunku pasakyti, kas išeis iš gerų sumanymų. Daug priklauso nuo pačių Bendrijos narių, jų iniciatyvos, aktyvumo ir energijos. Tačiau ypač dabar mums reikalinga Lietuvos bei Latvijos kolegų parama ir supratimas. Rusijos mokslininkai, kaip parodė pavasario apvalusis stalas, ne tik domisi baltistikos problemomis, bet ir jaučia didelį malonumą tyrinėjami baltų kalbas, istoriją bei kultūrą. V. Toporovas kovo 11 renginyje pasakė: „mūsų santykiai su Lietuvos ir Latvijos mokslo atstovais ne tik profesionalūs, bet ir ypač emocionalūs, net ekspresyviai teigiami. Mums malonu bendrauti, malonu užsiimti baltų kalbomis ir ne tik kalbomis [...]“. Bet reikia pabrėžti, kad Maskvos baltistai jaučia ir atsakomybę, tyrinėjami baltistinę problematiką. Jie supranta, kad baltistikos uždaviniai, pasak to paties Toporovo, „susiję su dorovės pobūdžio uždaviniais“.

*Marija Zavjalova*

## **ARTURO UOZUOLO KONFERENCIJA LATVIJOS UNIVERSITETE**

2000 m. kovo 17 d. Latvijos universiteto Baltų kalbų katedra surengė tradicinę Arturo Uozuolo konferenciją, vykstančią kasmet kovo mėnesį. O šiaip ji buvo labai netradicinė.

Pirmiausia konferenciją darė netradicine labai konkrečiai suformuluota tema „Kalbos priemonių variantiškumas“ („Valodas līdzekļu variatīvums“). Todėl nebuvo prasmės dirbti sekcijomis. Nors konferencijoje perskaityta 19 pranešimų, bet labai geras organizuotumas leido juos su vienodu dėmesiu išklaisyti nuo pirmo iki paskutinio ir dar gana aktyviai vakare dalyvauti Pėterio Vanago redaguojamo leidinio „Baltų filologija“ (IX, 2000) pristatyme. Tai greta mūsų šios „Baltisticos“ antrasis periodinis Baltijos kraštuose leidžiamas baltų kalbotyros žurnalas, kurio redaktorių kolegiją sudaro įvairių pasaulio kraštų mokslininkai (iš Latvijos, Lietuvos, Estijos, Vokietijos, Italijos, Lenkijos, Švedijos, Pensilvanijos,

Baltimorės, Pietų Australijos). Šis leidinys nuo mūsų skiriasi didesniu dėmesiu sinchronijai.

Konferenciją keliais sveikinimo žodžiais pradėjo Baltų kalbų katedros vedėjas habil. dr. P. Vanagas. Po to surengti keturi posėdžiai: rytinis (vadovai P. Vanagas ir Alvydas Butkus), priešpiečių (vadovės Aldona Paulauskienė ir Lidija Leikuma), popiečio (vadovai Andra Kalnača ir Aleksejus Andronovas) ir vakaro posėdis (vadovai Maija Baltinia ir Giedrius Subačius).

Iš esmės šioje konferencijoje buvo nagrinėjami lietuvių ir latvių kalbų įvairių lygmenų variantai. Tik G. Subačius pranešimas, galima sakyti, priklausė bendrajai kalbotyrai. Jo tema: „Bendrinė rašomoji ir bendrinė šnekamoji kalba: variantai?“ Nors pranešėjas griežtos išvados nepadarė, pranešimas taip ir liko su klaustuku, bet iš pateiktų argumentų matyti, kad bendrinės rašomosios ir šnekamosios kalbos autorius vis dėlto nelinkęs laikyti variantais.

Buvo kalbama apie variantus vienoje kalboje ir jos stiliuose: Olita Rausė aptarė palyginamųjų posakių vietos variantus, Valentina Skujinia skaitė pranešimą apie variantus dalykiniuose administraciniuose tekstuose, Andros Kalnačo s pranešimas buvo skirtas latvių kalbos dalių sinkretizmo problemoms. Linda Lauzė nagrinėjo vientisinio sakinio modelio realizacijos būdus latvių šnekamojoje kalboje, Vineta Ernstsone kalbėjo apie slengo pasirinkimo kriterijus spaudoje, rašytame tekste, Aldonos Paulauskienės pranešimas buvo skirtas negimininių būdvardžių ir dalyvių formų, vartojamų nederinamosiose sintaksinėse pozicijose, variantams, Alvydas Butkus kalbėjo apie moterų ir mergaičių pavardes ir jų priesagų variantus įvairiose lietuvių

tarmėse. Buvo nagrinėta ir dviejų lietuvių kalbos tarmių (Burbiškių – Lenkijoje ir Pelesos – Baltarusijoje) faktai. Apie Burbiškių kaimo šnektos kai kurių prielinksnių vartojimą kalbėjo Petras Grabliūnas iš Poznanės, o apie *ā* tipo balsių kokybę Pelesos tarmėje pranešimą perskaitė Edmundas Trumpa.

Nemaža buvo ir lyginamųjų darbų. Pavyzdžiui, P. Vanago tema: „Variantai 17–18 a. latvių ir lietuvių gramatikose“. Čia buvo perskaityta dalelė iš didelės apimties dirbamo darbo ir dėstomo atitinkamo kurso Latvijos universitete. Aleksejus Andronovas lygino bendrosios giminės daiktavardžius latvių, lietuvių ir rusų kalbose. Jo bendrosios giminės samprata platesnė už įprastinę, maždaug atitinka Antikos laikus, kai *dramblys*, *kregždė* buvo laikomi bendrosios giminės daiktavardžiais, nes teturi vieną formą skirtingų lyčių gyvūnams žymėti. Taip pat buvo kalbėta apie skonio ypatybių (tiksliau – *atskonių*, plg. *atspalvių*) raišką lietuvių ir latvių kalbose. Pranešėja – rygietė Anta Buharina.

Keletas darbų buvo skirti variantams senuosiuose raštuose, iškeltas ir variantų diachroninis aspektas. Be jau minėto P. Vanago pranešimo, seniesiems raštams buvo skirti Igorio Koškinio, Maijos Baltinios, Ilzės Rūmniecės, Ričardo Petkevičiaus ir Everitos Milčonokos pranešimai. Po kiekvieno pranešimo vyko gana gyvos diskusijos.

Reikia pažymėti, kad šioje konferencijoje daug dėmesio buvo skirta lituanistikos problemoms. Tai buvo (su mažomis išimtimis) mokslinę brandą pasiekusių gabių jaunų žmonių konferencija, skirta reikšmingoms kalbotyros problemoms, tik labai gaila, kad latviai neturėjo galimybių išleisti ne tik pačių pranešimų, bet ir trumpučių jų tezių.

Aldona Paulauskienė